

ולפי זה אין שום צורך לומר שהתנא דתמיד נקט דרך שמאל, ושוב יש להניח כפי פשטות הדברים שלשכת בית המוקד ממנה יורדים לבית הטבילה מפני שבה יוקדת אש להתחמם כנגדה, ועל שם כך היא נקראת. ואולם בדברי הרמב"ם עצמו באותה משנה נראה שנקט כתירוץ רב אדא, שלשכת הטלאים היתה בדרום. ונראה מזה שאכן נקט כתירוץ רב אדא אך לא נקטו כרב הונא בריה דרב יהושע, ותנא דתמיד לא נקט סדר הלשכות כפי מקומם. וצ"ע מדוע דחו סוגיא ערוכה.

תד"ה קחשיב וד"ה והא. כבר העירו המפרשים שהתרשימים המוצגים על הדף, נפלו בהם כמה טעויות. ראה אותם על מתכונתם בהגהות רי"א חבר שבסוף המסכת.

(ע"ב) 'חטאת זו אני אוכל, אשם זה אני אוכל, ונוטל חלה משתי חלות...' בירושלמי מבואר שבקרבן יחיד יכול הכהן הגדול ליטול כמה שירצה, אפילו כולו, כמשמעות 'חטאת זו אני אוכל...'. – בשונה מקרבן ציבור שאינו רשאי ליטול יותר ממחצה.

לאחר שנטל הכהן מה שנטל, יכול ליתנו לכל מי שירצה. ואפשר שזה רק אם נטל לאכלה בעצמו אבל אין לו ליטול מלכתחילה כדי ליתן לאחרים. וידוקדק בזה הלשון 'חטאת זו אני אוכל' – ולא אמר 'חטאת זו אקח'. וצריך עיון (ובח תודה).

דף יח

הערות ובאורים בפשט

רבא אמר כולה רבי היא...' והכי קאמר 'שרבי אומר לעולם חמש' (ריטב"א. 'זוה מצוי הרבה' – הנצי"ב). כתבו ראשונים (תוס' ישנים; תוס' רא"ש) שלדברי רבא אין כלל מחלוקת בין חכמים לרבי אלא לדברי הכל נוטל הכהן מחצה ממש.

'אי הכי מאי רבי אומר לעולם חמש? קשיא' – קושיא כל דהו אבל לא פירכא, כי יש לפרש שתנא אחר הוא זה ההולך בשיטת רבי, ואינו סובר ליתן שכר הגפת דלתות, הלכך לעולם חמש. גם אפשר שכולה תנא אחד הוא ואל"בא דרבי, ואמר: פעמים נוטל חמש ופעמים ארבע – מפני המשמר המתעכב, ולמה נוטל מחצה – שרבי אומר לעולם נוטל חמש, כל מקום שאין משמר המתעכב (ריטב"א). עוד על 'קשיא' שבגמרא שאינו מתפרש כתיובתא, ויש לו תירוץ – ע' במובא בברכות כו. (ולהלן לו.). יצוין שבאוצר הגאונים כתוב לסמוך על תירוץ אביי מפני שתירוץ רבא נשאר ב'קשיא'. ואכן מצינו כמה פעמים שדוחים את ההלכה מכה 'קשיא' – ע' במצוין בברכות שם.

והרמב"ם (תמידין ומוספין ד, יד) פסק שנוטל מחצה. ופירש הלחם-משנה שפסק הרמב"ם כאביי כי על דברי רבא נשאר הגמרא בקושיא, ופסק כרבי מפני שבמקום אחר הוכיח רב יוסף מדברי רבי ומשמע שנקט כן להלכה. וכתב שם הלח"מ שאם היתה הלכה כרבא, מדוע כתב הרמב"ם שאין זה כבודו של הכהן ליטול פרוסה. ועוד מדוע השמיט דין משמר המתעכב שיש לו ליטול ארבע. אכן לפי מה שכתבו הראשונים (הנ"ל), לרבא אין כלל מחלוקת בין רבי לרבנן אלא לעולם נוטל מחצה, וא"כ יש לומר לכאורה שכן נקט הרמב"ם [ואצ"ל שפסק כרבי דלא כרבנן], אלא שנקט נימוקו של אביי שאין זה כבודו ליטול פרס כי לא מצינו שרבא

חולק על סברה זו, והלא כתבו התוס' שאף המקשה סבר כעיקר הסברה (וע' גם שיח יצחק). ונפ"מ שאם חלקו מקצת מן החלות אין ליתן לכהן הגדול אלא מהשלימות. ומה שהשמיט דין משמר המתעכב – כי ממילא משמע כן שהרי כתב שהכהן נוטל לעולם משל משמר חצי החלות זוכה בהן המשמר, הלכך כיון שבמשמר המתעכב זוכים שתי המשמרות בפחות, ממילא גם החצי של הכהן הוא פחות. וע"ע יפה עינים.

זמעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה. נראה שאין הכוונה על הכרת מיני הבהמות גרידא – שהרי כל אדם מכיר ומבחין ביניהם, אלא מעבירים לפניו אותן הבהמות שייקרב למחר ועל ידי כך יזכור את עבודותיו ויכיר כל אחת מהן, לאילו עבודה היא מיועדת (מהרש"א. וכו"מ מרבנו יהונתן ועוד).

'כיון דעל חטא קא אתו, חלשא דעתיה' – שחושש ואומר מי יודע שתהא כפרה על ידי, ויפקפק בקבלת תפילתו ובריצוי מעשיו (פרוש רבנו אליקים ועוד). והמאירי כתב לרמוז לאמונת השניות הכוזבת, שבימי בית שני היו רבים שנכשלו בה, וחששו שמא יחלש שכלו ויחטא בעיונו בראותו את שני השעירים, שבפנים ושכחוץ. (והוא טעם נוסף על הפשט הפשוט דעל חטא קאתי. תדע שהרי הקשו 'פר נמי').

'דאמר רבי אסי: תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על / עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי'. כמה ראשונים כתבו שיהושע בן גמלא המוזכר כאן הוא אותו האיש שהזכירוהו לטובה על שהתקין להעמיד מלמדי תינוקות בכל מקום ומקום. וכתבו התוס' (בבא בתרא כא) שצדיק גמור היה ואף על פי כן גינו מעשה זה שנתמנה על ידי ממון לפי שהיו אחרים חשובים ממנו (וכן כתבו התוס' ישנים כאן. ודלא כהתוס' ישנים ביבמות סא שכתבו שאין זה יהושע בן גמלא המוזכר לשבת. וע"ע תשב"ץ ח"ג לו).

'משמע (מדברי התוס') דאילו לא היו אחרים חשובין ממנו, ליכא איסורא לתת מעות כדי שיתמנה. ולכאורה נראה דהממנה אותו בשביל מעות עובר בלאו דלא תכירו פנים במשפט – 'זה הממונה להושיב דיינין, שמא תאמר: איש פלוני נאה אושיבנו דין, איש פלוני גבור... איש פלוני קרובי...' (ספרי ריש דברים). וכל שכן אם עושה כן בשביל הנאת כסף. ואם כן הנותן לו כסף עובר משום 'לפני עור לא תתן מכשול'?

– ואפשר דגם הך איסורא ליכא אלא בממנה מי שאינו הגון, או שיש אחרים חשובין ממנו. אבל אם המתמנה הגון, לזה אין איסור ליקח מעות ממנו כדי שימנהו. וכעין זה מצינו גבי נושא אשה לשם ממון, דהקפידא היא רק אם אינה הוגנת לו כמו שכתב הריב"ש סי' טו ובאה"ע סי' ב' (קובץ שיעורים בבא בתרא עא).

יש להעיר בדבריו: א. מה שכתב שיש כאן לאו דלא תכירו, לכאורה נראה דלאו דוקא הוא שאין המדובר כאן על העמדת דין אלא כהן גדול, והלא 'משפט' כתיב – אלא הכוונה שרואים משם שענין קלוקל הוא.

ב. מה שכתב 'וכל שכן אם עושה כן בשביל הנאת כסף' – שם בסיפרי מפורש גם 'איש פלוני הלווני ממון – אושיבנו לדיין'. וצריך באור מדוע לא הזכירו. ושמא שם ממנהו בגלל מעלתו שמלוה ממון לאחרים, אבל כשנותן ממון למיני – פשוט הוא ואין צריך לומר.

ג. יש לומר שהדוגמא שהביא מנושא אשה לשם ממון אינה דוגמא בעלמא אלא באמת דין אחד לכאן ולכאן, וכשם שבנישואין כתב הרמ"א (אה"ע ב) שממון זה אינו של יושר, אף כאן יש לומר אם כי אין איסור בדבר אין ראוי ונכון לעשות כן, מלבד הלזות-שפתים.

ויש להעיר מדברי התוס' הללו על מה שכתב הב"ח (ח"מ ח) להוכיח ב'ראיה ברורה' ממעשה דיהושע בן גמלא שאסור ליתן ממון כדי שימנעוהו לדיין, אפילו אם הוא גדול בחכמה ובמנין ואין גדול כמותו. ואולם בתוס' ובעוד ראשונים משמע שלא גינו בגמרא אלא משום שהיו אחרים ראויים יותר ממנו, כאמור.

פר', כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי, באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה. פירש הנצי"ב: המדובר על שעיר הפנימי שהוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו ולא על שאר עבירות, וחטאים אלו נודעו אצל הכהנים. ויש מפרשים שהכהן הגדול שהוא ראש הכהנים, לרוב קדושתו מרגיש הוא אם יש פגם בציבור הקשור אליו (ראה במצוטט בסמוך).

היינו דאמרי אינשי: אי בר אחתיך, דיילא הוי חזי – בשוקא קמיה לא תחליף. כלומר, אם ראה השוטר / המוכס את קרובך – הימנע מפגישה עם אותו שוטר, שיודע הוא ענייניך ומעשיך על ידי אותו קרוב. ומכאן שהקרובים יודעים ומספרים קורות בני משפחתם (כן נראה לפי גרסתנו. אבל מרש"י נראה לכאורה שאותו בן אחות הוא הדיילא, וכנראה לא גרס 'חזי'. וכן הגירסה בכמה ספרים (ע' דק"ס). ולפירושו מביאים הפתגם לכך שהקרובים יודעים כל עניני קרוביהם).

(ע"ב) זאיבעית אימא יחודי הו מיחדי להו. לפרש"י (ביומא יח): לא היו נזקקים להם אלא יחוד בעלמא לפיכך אין צורך בשבעה נקיים. והתוס' דחו פירוש זה כי יש לאסור משום יחוד, וגם אין זה 'פת בסלו'. ופרשו שלא הודיעו מתחילה לנשים אלא על יחוד בעלמא ולא לביאה, הלכך אין לחוש לדם חימוד, לכך היו מותרות להם.

והרש"ש (שם) צדד לפרש שלא נשואם אלא יחודם לביאה [וכדעת הראב"ד והרמב"ן שפילגש מותרת]. ודוקא בנישואין צריכים שבעה נקיים משום דם חימוד, ולא בפילגש. ועוד פירש שייחודן להיות להם לנשים כשירצו לנושאן (וכן פירש הראב"ד הל' איטורי ביאה יא, י. וע"ע ברמב"ן וברשב"א יבמות לו). ומדברי הרמב"ם (איטורי ביאה יא, י) נראה שמפרש שנשאון מיד והן סופרות שבעה נקיים לאחר נישואיהן, שבתלמיד חכם לא הצריכו לספור קודם מפני שת"ח יודע שהיא אסורה ונוהר ולא יקרב אליה עד שתטבל.

א. הראב"ד השיגו הלא אסורים משום יחוד, וגם חופת איסור היא כחופת נדה. ודעת הרמב"ם – פירש המגיד-משנה – הואיל ומעיקר דין תורה אין בה כל איסור אלא שחכמים החמירו בזה הלכך אין זו כחופת נדה או ככלה שפירסה נדה שאסור להתייחד עמה.

ב. כמה דוגמאות לסברא זו, שבתלמידי חכמים התירו משום שזהירים הם – ע' בספר ישראל קדושים עמ' 9.

זהשביעוהו ונפטרו והלכו להם. נראה שבדוקא הוא, שלאחר שהשביעוהו אין להם לשהות עמו מפני שמתבייש מפניהם על שחשדוהו (חדושים ובאורים).

משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך' – שלא יעשה כמעשה הצדוקים, להתקין הקטורת מבחוץ. ומשמע שעבודה של כהן צדוקי כשרה, אם עשה העבודה כדין וכמצוה. כי אם עבודת צדוקי פסולה מה מקום יש לשבועה שיעשה כדין, והלא חוששים שמא צדוקי הוא. וטעם הדבר הוא מפני שאינו נחשב מומר לכל התורה אלא כמומר לדבר אחד (עפ"י חזון איש פרה ו, יד; יו"ד ב, יח).

עוד בגדרי כהן שאינו מודה בעבודה, שפסול – ע' במובא בזבחים כב ובחולין קלב.

– הפרי-חדש (הובא בחדושי רעק"א) הקשה, הלא לפי טעותם של הצדוקים הרי זה נשבע לבטל את המצוה ומה תועלת בשבועה זו?
 – אמנם החוטא אינו בעל דעה אלא מוטעה מחמת יצרו, ואף על פי שנחשדו להמשך אחר תאות ההמראה לא נחשדו לעבור על השבועה, ובמה שלא נחשדו עדיין האמת שופטתן ושולטת עליהם (חזון איש קכו, יז). והנצי"ב חידש, הואיל והוא שליחם וברשותם, יכולים הם להשביעו בעל כרחו וכיון שמושבוע מפיהם ולא מעצמו חלה השבועה אפילו על דבר מצוה.
 ושמא לפי שיטת הצדוקים שבועה חלה אף לבטל המצוה, כי הלכה זו נלמדת מדרשה והם הלא אינם סוברים דרשת חכמים (עפ"י רש"ש, מהר"ץ חיות ושפת אמת).
 ועוד יש לומר שאין זה נחשב לבטל המצוה, כיון שאפשר להחליף את הכהן הגדול, ואם כן יכול הוא להמנע מלעשות ויעשו אחרים. ועוד, חלה השבועה ב'כולל', מפני שבשבועתו נכלל שלא ישנה שום דבר, אף דברים שאינם מעכבים (חדושים ובאורים, וכן צדד בשפת אמת אלא שדחה ההסבר הראשון כי כיון שהוא כהן גדול, המצוה מוטלת עליו והריזה נשבע לבטל את המצוה. וגם נשא ונתן בהסבר השני, ע"ש. ובתפא"י צדד בהסבר השני).
 או יש לומר, משביעים אותו ואם ירצה יקבל עליו השבועה ואם לאו – לא יקבל, כיון שבאמת אסור להשבע לבטל את המצוה, שהרי זו שבועת שוא (שפת אמת).
 ועוד, לכך אומרים לו 'אתה שלוחנו', שאם תשנה אין אתה שלוחנו ואינך כהן גדול, ואם כן אף לדעת הצדוקים עבודתו פסולה שהרי התנו שאינו כהן גדול כלל (תפארת ישראל. ויש לעיין הלא לפי דעתו אין בדבריהם כלום מאחר ומתנים על הדין).

'ככתבם וכלשונם'

'גדלהו משל אחיו... תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי' –
 'ואומר, כי חובה על כל ישראל לפרנס דרך כבוד לחכמייהם ולדייניהם שתורתם אומנותם כדי שלא יצטרכו להתבטל ממלאכת שמים בשביל מלאכתם, וכדי שלא יזדלזלו בפני עמי הארץ מפני עונייהם, ושינהגו בהם כבוד. ושורש דבר זה יוצא לנו מן התורה על פי מדרש חכמים. אמרו בפרק קמא דיומא ובהוריות פרק הורה כהן משיח, כהן הגדול מאחיו – שיהא גדול מאחיו בנוי בכח ובחוכמה ובעושר...
 אבל הדברים נראין פשוטים שזו מצוה על כל הציבור וחובה עליהם לכבד תלמידי חכמים שביניהם לפרנסם דרך כבודם. וזה מנהג קדום מימות התנאים והאמוראים עד עתה... ומצינו שבימות הגאונים ז"ל היתה קופה מיוחדת לשיבות, משלחין מכל הקהילות ממון קצוב לראשי הישיבות ותלמידיהם...!'

(מתוך תשב"ץ ח"א קמב. והאריך עוד רבות בכל צדדי הענין, ע"ש בסימנים קמג-קמח)

'... דרבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן גודגאדא דנמנו משום צורך פרנסתן כדמפרש התם, דהוה ליה מינוי רשות שלהן עבדות כשכיר יום וכפועל להשיג פרנסתו, אבל רבי אבהו הכא היה עשיר

ולא נחשב לו מינוי הרשות כעבדות אלא כשררה ועל כן אמר דמשום עונה לא רצה לקבלו ושיהיה רבי אבא במקומו, דלגביה הוה המינוי רשות לו כעבדות... והרי ראה; בדורות הראשונים שמי שהיה לו כדי פרנסתו היה בורח מן השררה, ולא כן דורות הללו שמי שיש לו עושר הוא נתמנה בכסף ורודף אחר הכבוד. ואחד היה בזמנם שהיה צדיק גמור והוא יהושע בן גמלא שאלמלא הוא נשתכחה תורה כו', אמרו עליו (יבמות סא – על שנתמנה לכהן גדול משום ממון) 'קטיר קחזינא הכא' דמשמע קשר של רשעים, לפי שהיו כהנים אחרים חשובים יותר ממנו כמו שכתבו התוס' כל זה בפרק לא יחפור. אבל ראיתי הסיבה בזה; שהבעלי-בתיים הם הם הממנין ומבררים להם ראש כפי רצונם לפי הנאת כל אחד מהם, וביותר בממון, אבל מן הראוי שהלומדים והרבים בעצמם יבררו להם ראש כמו שהיה בדורות הראשונים כמו שמצינו בהך עובדא דרבי אבהו, אימנו רבנן עליה לממנייה בראש... (מתוך חדושי אגדות מהרש"א סוטה מ).

זה הכלל אני מוסר לכם, אתם בני יצ"ו; אם זכו אתם וזרעיתם זרע וזרעיתם להחזיק ישיבה, והנהוג ליקח שכר רבנות – תקחו שכר רבנות כדי להחזיק ישיבה ולהעמיד תלמידים, ולא תחזיקו ישיבה בשביל ליקח שכר רבנות, כי אז הוה קרדום ח"ו. ותכלית הדבר הוא שיהיה לומד תורה לשם שמים ולא בשביל טעם כבוד ולא טעם ממון, ואם לבסוף הכבוד בא, שמהנים אותו – יכול לקבל לכדי צורכו וצורך ביתו. ואף אם הוא ביותר מכדי צורכו – רשאי לקבל, ובתנאי כפול ומכופל – אם בעסק תורתו לא נתכוין רק לשם שמים לא לזולתו, ואחר כך בא הכבוד מאליו לו, ולא יעשה שום תחבולה והידור על זה רק מאליהן באו נדיבים וכוונתם לשם שמים, לא בשביל איזה דבר ואיזה טעם – אז רשאי לקבל. ובדבר זה יתיישב מה שכתב רש"י בפרק סדר תעניות אלו (תענית כא.) וזו לשונו: מלך רבי יוחנן – מינדהו ראש ישיבה, מנהג הוא מי שהוא ראש ישיבה היו מגדלין אותו משלהם ומעשירין אותו כדאמרין גבי כהן גדול בסיפרא וביומא והכהן הגדול מאחיו – 'גדלהו משל אחיו'. וכבר הקדמתי שהמקבל יהיה תורתו לשם שמים, וגם הנותן יתן לשם שמים, ורחמנא לבא בעי. ומכל מקום החיוב על המקבל ללמוד ביתר שאת וביתר עז, לא יפסוק פומיה מגירסא יום ולילה ממש, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים' (של"ה שבועות עו).

זהההן הגדול אשר יוצק על ראשו שמן המשחה – והוא חכמה העליונה שהיא בחינת שמן כנודע, השופעת אליו. והחכמה נמשלת למעין הנובע תמיד לא יחסר, וכל מה ששואבים ממנה יותר היא נובעת יותר ויותר מימות צלולים וקרים יותר ויותר. וכן הוא בחינת החכמה כשיש לה מקום להתפשט היא נובעת יותר תמיד לא יחסר... וכן הוא כל אדם אצל חבריו המקשיבים לקולו בבחינת תלמידים, מעין חכמתו נובע בכל עת ששואבים ממנו יותר ויותר... (מתוך דגל מחנה אפרים שמיני ד"ה ויאמר)

ענינים ורמזים בענין 'גדלהו משל אחיו' – ע' נועם אלימלך תוריע; צדקת הצדיק רנג, רסג; שפת אמת.

'פר, כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי, באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא, מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה' –
 'ואם הדבר נפלא להבין על כל שבט הכהונה שהיו רבים מאד, איך פשיטא להו דמידע ידע ליה

– נוכל לומר כיון דהוא היה ראש השבט אז על ידי קדושתו יוכל להרגיש, אם היה בם איזה פגם וחטא בודאי נפגם קצת קדושתו על ידי זה... (מתוך 'עבודת ישראל' ליהכ"פ).

– 'נראה הפירושו, שבאשר אחיו הכהנים הם דבוקים בו ובטלים אליו, בצדקתו הכניס בהם הרהורי תשובה אף בלי אומר ובלי דברים, כידוע מענין צדיקי הדורות שהכניסו הרהורי תשובה בכל הדבקים אליהם (וזהו סימן מובהק לידע מי הוא צדיק הדור, ומי הוא הדבק אליו...), ובודאי כן הוא להיפך, שהרשעים מקלקלין את האויר ומכניסין הרהורים רעים בכל הדבק אליהם, והנושא ונותן עמהם צריך שמירה יתירה' (מתוך שם משמואל נח תרע"ה).

'משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין' –

'... והנה עתה חרב בית המקדש ואין כהן גדול ולא קטורת, אבל התפלות הקדושות הם במקום קטורת, כמו שכתוב תכון תפילתי קטרת לפניך, וראוי שלא תתן מבחוח אותם יחודים קדושים עליונים דקה מן הדקה הנקראת קטורת, וגם אתה לא תשנה ח"ו כי אם לא היית שלוחינו לא היינו חוששים לך, כי המתפלל וטעה סימן רע לו, אבל אתה שלוחינו, ושליח ציבור שטעה – סימן רע לשלוחיו ח"ו והרי אתה מפסיד ח"ו לכולנו, כי הכהן גדול היה טעון פרישה ז' והזאת אפר פרה, כל שכן עתה שהתפלה הוא קטורת שלנו והרי אנחנו מושבעים ועומדים מן המשנה, מתנאים הקדושים מישראל, מבית דין של מעלה ושל מטה, כמה חרב חדה מונחת על צואריהם, ומזלם חזי, ואף על פי כן לא ימנעו עצמם מן הרחמים והם יבכו בלבב שלם' (מתוך התעוררות לבעל תפלה – 'כתר שם טוב' לבעש"ט ח"ב דף כב).

עוד על התפילה כקטורת – בספר יערות דבש (ט ד"ה אלו. מצוטט ביוסף דעת פסחים פו).

דף יט

'לשכת הפרוה'. נקראת על שם מגוש (= מכשף) אחד ששמו פרוה, והיה חופר מחילות תחת המקדש כדי לראות עבודת יום הכפורים לפני ולפנים, והרגישו אותו כשהיה חופר בעזרה והרגוהו שם, ועשו שם לשכה שקרויה על שמו (ריטב"א. וכן פרש רבנו חננאל להלן לא. בשינוי מעט, וכן כתב הרמב"ם בפרוש המשנה מדות ה,ג).

ורש"י (לה.) כתב שמכשף ששמו פרוה בנאה ונקראת על שמו (ור' בפירוש רע"ב תוי"ט ותפא"י מדות ה,ג). וכתב המאירי שהיה אותו אדם מישראל [שהנכרים אינם בונים דבר במקדש, שנאמר לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו] ושב בתשובה.

ויש אומרים שנקראת 'פרוה' על שם עורות הפרים שהיו בה (עפ"י ר"ש מדות שם). ע"ע במובא להלן לה.

'לשכת הגזית'. על שם שהיתה בנויה מאבני גזית (= אבנים מסותתות) שנגררו מבחוח – שלא נאסר לבנות גזית (שמות כ,כה) אלא אבני מזבח אבל שאר בנינים מותר ובלבד שיגררו בחוח (ריטב"א. ע' סוטה מה: ובמפרשים ריש תמיד). ויש מפרשים שנקראת כן על שם הסנהדרין שהיו גוזזים ומסלקים את הכהנים הפסולים (ריטב"א עפ"י הגאונים).

הפתח. ע' מאירי, כדי שהכהן השורף את הפרה בהר המשחה יוכל לראות את פתח ההיכל (וזהו אל נכח פני אהל מועד) ממעל לכותל המזרחי. ואילו היה ניתן לראות דרך פתח הר הבית, לא היו צריכים להנמיך כותל מזרחי. והוכיחו שכן היא דעת רבי אליעזר בן יעקב שקרקע ההיכל גבוה בעשרים אמות ומחצה (עפ"י רש"י. ויש אומרים: כ"ב אמות ומחצה. עפר"ה, תו"י. ועתורי"ד) מהמפלס התחתון שבהר, והרי כל הפתחים שהיו שם גבוהים עשרים אמה ולא יותר. אבל לחכמים החולקים עליו, לא הוגבה מיפלס ההיכל אלא י"ט אמה ומחצה, והרי נשאר חצי אמה שפתח ההיכל נראה לכהן שבהר הזיתים. וזהו רק לרבי אליעזר בן יעקב הסובר כל המזבח עומד בדרום העזרה. [וכן אם ננקוט שרובו בדרום, אזי נשאר חלק פנוי בצפון פתח ההיכל שהוא מגולה לעומד מחוץ לפתחי ההר], אבל לרבי יהודה שמזבח עומד באמצע העזרה, הרי המזבח מסתיר את פתח ההיכל.

דפים יז – יח

כט. כיצד כהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש?

כהן גדול יכול להקריב בכל ימות השנה כל קרבן שירצה ואין המשמר יכול לעכב על ידו. וכן בחלוקת הקדשים הנאכלים – נוטל מנה יפה שיבחר לו; חטאת זו אני אוכל, אשם זה אני אוכל. מלחם הפנים, לדברי רבי יכול ליטול לעצמו מחצה מהחלות המתחלקות (והיתה לאהרן ולבניו – מחצה לאהרן ומחצה לבניו) דהיינו שש חלות לחכמים [הסוברים שתיים עשרה חלות מתחלקות לכהנים] או חמש לרבי יהודה [שאמר שתי חלות אינן נכללות בחלוקה אלא ניתנות למשמר הנכנס בשכר הגפת דלתות]. לאביי, חכמים חולקים על רבי בברייתא וסוברים שנוטל פחות ממחצה – חמש [לרבנן] או ארבע [לרבי יהודה]. ואילו רבא מפרש הברייתא כולה כרבי שנוטל מחצה, אלא שבזמן שנותנים שתי חלות למשמר אחר, המתעכב במקדש ליום טוב – הרי ששמונה חלות בלבד מתחלקות לרבי יהודה, ונוטל הכהן הגדול ארבע חלות בלבד.

בשתי הלחם של עצרת – נוטל הכהן הגדול חלה אחת [ואפילו לחכמים הסוברים שנוטל פחות ממחצה – כאן מודים מפני שאין זו מדת דרך ארץ שישול הכהן הגדול פרוסה].

א. מבואר בתוס' ישנים ובתורא"ש שלפי רבא אין מחלוקת בין חכמים לרבי אלא לדברי הכל נוטל

הכהן הגדול מחצה ממש. וכן פסק הרמב"ם (תמידין ומוספין ד, יד) שנוטל מחצה. [ואילו במהרש"א משמע שנקט שגם לרבא יש מחלוקת בין רבי לחכמים].

ב. בקרבן יחיד, מבואר בירושלמי שהכהן הגדול יכול ליטול כמה שירצה, שלא כקרבן ציבור שאינו נוטל יותר ממחצה.

בקדשי הגבול, מתחלק הכהן הגדול בשוה כשאר הכהנים (עפ"י תוספתא כאן; רמב"ם כלי המקדש ה, יב. וע"ש באבי עזרי).

ג. פשוט שלאחר שנטל הכהן הגדול מחצה, יכול ליתן לכל מי שיחפוץ. ואפשר שאין לו ליקח מתחילה כדי ליתן לאחר. וצריך עיון (ובח תודה).

דף יח (ט)

ל. א. אלו פעולות והלכות מיוחדות, היו נוהגות ככהן גדול בשבעת ימי הפרישה, בערב יום הכפורים ובליליו?

ב. כיצד תולין לזב במאכל?

רפ ג. אלו הנהגות טהרה ודרך ארץ הוזכרו בסוגיא אודות אכסנאי ואודות החכמים שהלכו ממקום למקום?

א. היו מוסרים לכהן זקנים (שנים. ד.) מזקני בית דין וקורים לפניו בסדר היום – בכל שבעת הימים. ואמרים לו: אישי כהן גדול, קרא אתה בפיוך שמא שכחת או שמא לא למדת. [כהן עם-הארץ היה מצוי בבית שני שהעמידו על ידי ממון כהנים שאינם הגונים, שלא על פי דין תורה. ואין הכהונה נפסלת בשל כך, אם העבודה נעשית כראוי. רבנו יהונתן].

ערב יום כפורים שחרית, מעמידים אותו בשער מזרח ומעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים [ולתנא דברייתא, דלא כתנא דמתניתין: אף שעירים] כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה (- מתבונן בבהמות העוברות לפניו לתת אל לבו בהלכות סדר היום). מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה ללמדו מעשה חפינת הקטורת, והעלוהו לעליית בית אבטינס והשביעוהו שלא ישנה דבר מכל מה שאמרו לו, שלא יעשה כמנהג הצדוקים לתקן תחילה מבחוץ ולהכניס. הוא פורש ובוכה והם פורשים ובוכים.

א. משמע מלשון המשנה שזקני כהונה משביעים אותו (כן כתב רבנו אליקים, וכ"ה ב'חדושים ובאורים').
ואולם בתוס' ר"י הלבן נראה שזקני בית דין משביעים אותו.

ב. קצת משמע בגמרא (יט. וברש"י) שלימוד חפינת הקטורת היה חלק מסדר יומו של הכהן בכל שבעת הימים. ומה שסידר התנא 'העלוהו לעליית בית אבטינס' לאחר ששנה ערב יום הכפורים – משום 'השביעוהו והלכו להם' שזה היה רק בעריה"פ. ולימדנו ששבעה זו שעיקרה שלא לשנות בקטורת, היתה במקום שהקטורת נעשית בו, ומתוך כך שמענו שהיו מלמדים אותו מעשה הקטורת, ולעולם מלמדים בכל שבעת הימים לפי שהיתה מעבודות קשות שבמקדש.

כל שבעת הימים לא היו מונעים ממנו מאכל ומשתה.

א. אף יין לא היו מונעים ממנו לאחר העבודה כשהלך לישון (עפ"י תוס' ישנים ותורא"ש). ויש אוסרים (ריב"א; ר"י הלבן). ועתוס' תענית יז. שייך שבתוך הסעודה מותר, שאינו משכר.

ב. יש אומרים שכל שבעת הימים לא היה אוכל דברים העלולים לטומאת קרי או זיבה (ע' רש"י ראש השנה כו: שפת אמת. ואולם אין נראה כן משאר הראשונים).

ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחים אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה.

מדברי הרא"ש בסדר העבודה שלו משמע שלא גרס במשנה 'עם חשכה', וכן עיקר. אבל בסדר העבודה הנהוג מובא 'סמך ביאת שמש צידו ימעיטו' – מבואר שרק עם חשכה מנעו ממנו (מרומי שדה).

רבי יהודה בן נקוסא אומר: מאכילים אותו (עיוה"כ שחרית) סלתות וביצים כדי למסמסו (= לשלשלו, שלא יצטרך לנקביו למחרת. רש"י. ועתורא"ש). אמרו לו: כל שכן שאתה מביאו לידי חימום. תניא סומכוס אמר משום רבי מאיר: אין מאכילים אותו אב"י [אתרוג, ביצים, יין ישן]. ואמרי לה: אבב"י [נוסף: בשר שמן]. ויש אומרים: אף לא יין לבן שמביא את האדם לידי טומאה.

ליל יום הכפורים; אם היה חכם – דורש, ואם לאו – תלמידי חכמים דורשים לפניו. ואם רגיל לקרות – קורא, ואם לאו – קורין לפניו בדברים המושכים את לב שומעיהם, כדי שלא יישן – באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל.

בקש להתנמנם – פרחי כהונה מכים לפניו באצבע צרדה, ואומרים לו: אישי כהן גדול, עמוד והפג אחת על הרצפה [אחת' – מיוחדת (ערש"ש); הראה לנו דבר חידוש. והיינו קידה מיוחדת שקשה לעשותה, שע"כ היה מתעורר], ומעסיקים אותו עד שיגיע זמן השחיטה [היו אומרים 'אם ה' לא יבנה בית...'], ומיקירי ירושלים לא היו ישנים כל הלילה, כדי שישמע כהן גדול קול הברה ולא תהא שינה חוטפתו] (משנה וגמרא יט:).

ב. זב נבדק בשבעה דרכים (זבים ב), שאם ראה זוב מחמתם – אינו טמא אלא טומאת ערב כבעל קרי (מבשרו – ולא מחמת אונסו, כגון אלו הדברים הגורמים לזיבה). אחד משבעה הדברים הוא 'מאכל' – שאם אכל מאכל מרובה, מכל מין שהוא, תולים לומר שמחמתו ראה ואינו 'זב' לטומאת שבעה.

א. יש אומרים שזה רק לדעת רבי עקיבא, אבל לתנא קמא (במשנת זבים), אין תולים באכילה מרובה אלא במאכלים מסוימים; חלב גבינה ביצה יין וכד' (עפ"י תורי"ד. וכן הגיה הגר"א בגמרא). ויש מפרשים שבאכילה מרובה תולים בכל המאכלים, ובמאכלים המסוימים הללו תולים אפילו אכל מעט. ולרבי עקיבא תולים בכל מאכל אפילו אכל או שתה מעט (עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם ורע"ב).

ב. לא נתפרש בגמרא שיעור הזמן שתולים בכל מאכל. והרמב"ם כתב עד שיתעכל המזון ותהא האצטומכא ריקה. אבל בחלב וגבינה מסתבר שהם גורמים לאחר עיכול (עפ"י חזון איש זבים ב,ט).

[אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא: אין מאכילים את הזב בימי בדיקתו (רש"י ועוד. וע' בפרוש רבנו אליקים), דברים המביאים לידי קרי; חלב גבינה ביצה יין וכד'. ואף על פי שאינו מטמא באונס, מכל מקום גם ראייה שכזו סותרת את מנין הימים. (תו"י)].

ג. אמר רב גידל אמר רב: אכסנאי לא יאכל ביצים (שמביאים לידי קרי ומתגנה על בני הבית. וערש"ש), ולא יישן בטליתו של בעל הבית (שהוא מתכסה בה ביום – שלא ימצא עליה קרי. רש"י. ובשו"ע (רמ, יג) משמע קצת שמדובר על תשמיש, כשיחדו חדר לאורה ולאשתו).

מסופר על רב, כשהיה מזדמן לדרשיש היה מכריז, מי הווה לי לאשה – מנהג טהרה הוא, שלא לשהות בלא אשה אפילו יום אחד. וכן נהג רב נחמן בבואו לשכנציב. [ואין בדבר איסור משום שנשוי שתי נשים במדינות שונות – כי מתוך שהם חכמים מפורסמים אין חשש שמא לא יכירום ויזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו. ועוד בארו שאף על פי שכל אשה שתבעו להינשא צריכה לישב שבעה נקיים, אפשר שהודיעו תחילה על ידי שליח, וישבו שבעה נקיים טרם בואם. או אפשר שלא היו נזקקים להם אלא יחוד בעלמא (רש"י. ולפי זה בטל גם החשש הנ"ל משום נשיאת אשה במקום אחר. ואם היו באים עליהן היו מביאים אותן לעירם (עפ"י תוס'). ור"י פירש שלא הודיעו מתחילה אלא על יחוד, הלכך אין חוששים להם חימוד. ויש פירושים נוספים. וע"ע ביבמות לז].

דף יט

לא. א. היכן היו נמצאות לשכת פרהדרין ולשכת בית אבטינס?
 ב. היכן טובל הכהן הגדול ביום הכפורים ובשבעת ימי הפרישה?

א. לשכת פרהדרין בה היה מתגורר הכהן הגדול בשבעת ימי פרישתו, ולשכת בית אבטינס, בה היה לומד מעשה חפינת הקטורת [והיא מקום הכנתה (רש"י) ושם היתה מונחת (כדלהלן מז)]. ולא היה בה מזוזה מפני שלא דר שם. עפ"י תו"י י. וצ"ב מאי שנא מבית העצים והאוצרות שלהלכה נוקטים הרבה לחייבם במזוזה], אחת בצפון העזרה (- עזרת ישראל) ואחת בדרומה. רב פפא אמר, מסתבר שלשכת פרהדרין בדרום שהיא סמוכה לבית הטבילה – כדי שלא להטריחו. ודחו דבריו כי אדרבה יתכן שבדוקא לא נמנעו מלהטריחו, שאם צדוקי הוא – יפרוש, וגם כדי שלא תזוז דעתו עליו.

זו שבצפון היתה נקראת גם 'לשכת העץ', נתונה מאחורי לשכת הגולה ולשכת הגזית, וגג שלשתן שוה (כדברי אבא שאול, ומסתבר שאינו בא לחלוק על רב"י. ע' ר"י הלבן).

זו שבדרום היתה ליד בית הטבילה שעל גבי שער המים.